

Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,
кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Юлія Вікторівна ШВЕЦЬ,
кандидат юридичних наук
(Адвокат, м. Київ)

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

В умовах воєнного стану та відсічі збройної агресії російської федерації проти України критично важливим є дотримання високого рівня нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів протидії злочинності у суворій відповідності до поставлених завдань в рамках правової політики держави у кримінологічному та кримінально-правовому її вимірах. З метою забезпечення конституційного устрою, територіальної цілісності, миру, охорони фундаментальних прав і свобод людини, власності, громадського порядку і громадської безпеки від кримінально протиправних посягань законодавцем були внесені зміни до Кримінального кодексу України після введення правового режиму воєнного стану в Україні. Однак, правозастосовча практика свідчить про деякі складнощі, що виникають у зв'язку із застосуванням тих норм закону, які зазнали змін. Досягнення високої якості закону про кримінальну відповідальність можливе лише при суворому дотриманні правил, прийомів та засобів законодавчої техніки його побудови, що являється основою недопущення розбалансування системи всього кримінального законодавства України.

Ключові слова: протидія злочинності, воєнний стан, державна зрада,

злочинний обіг активів, окупація, деокуповані території, правове регулювання, кримінологічне забезпечення.

Постановка проблеми. Останні два роки кардинально змінили життя всього українського суспільства. Збройна агресія з боку росії, суцільне порушення норм міжнародного права, масові воєнні злочини, викрадення цивільного населення, мародерство, колабораціонізм, окупація частини території України – все це на сьогоднішній день становить реальну суттєву загрозу національній безпеці та територіальній цілісності нашої держави.

Під впливом соціальної обстановки воєнного часу беззаперечно змінилися стан і характер злочинності, при тому, що збереглися усталені її види з'явилися нові форми кримінально-протиправної поведінки, врегулювання яких потребувало законодавчих змін. Так, після запровадження воєнного стану законодавцем було удосконалено нормативно-правову базу, якою регламентовано діяльність суб'єктів протидії злочинності та запроваджено певні процесуальні зміни, необхідні в рамках реалізації норм матеріального права, що є абсолютно виправданим і необхідним та являється об'єктивною потребою суспільства у захисті від кримінально-протиправних посягань.

Триваюча російсько-українська війна, активна фаза якої припала на початок 2022 року актуалізувала необхідність зміни деяких положень Кримінального кодексу України (далі КК України). Однак, результати аналізу правозастосування свідчать що такі трансформації ускладнили процес кваліфікації ряду кримінально-протиправних діянь. Сприяли цьому наступні фактори: неоднозначність трактування нормативно-правових приписів, неузгодженість їх між собою, можливість різного тлумачення деяких положень, невиправдана конкуренція кримінально-правових норм, їх недостатня формалізація (неконкретизованість). Така ситуація може призвести до порушення основних принципів кримінального права, вироблених доктриною і конкретизованих в положеннях кодексу.

Розвиток суспільства та відносин у ньому, поява нових ризиків для кримінологічної безпеки є процесами перманентними і такими що потребують системного аналізу. Теоретичною основою дослідження є праці вітчизняних вчених-правників із питань кримінологічного забезпечення протидії злочинності загалом та законодавчої її складової, зокрема. Ці проблеми у тій чи іншій мірі досліджували О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, А. А. Вознюк, Л. М. Демидова, О. О. Дудоров, О. М. Литвинов, Р. О. Мовчан, В. О. Навроцький, Ю. В. Орлов, Є. О. Письменський, М. І. Хавронюк, та інші. Однак, з огляду на стрімкі соціально-економічні перетворення забезпечення якості кримінального законодавства України та високої ефективності його застосування не втрачають своєї актуальності особливо під час дії воєнного стану.

Мета статті – надати стислий опис проблемних питань, що виникають у теоретичній площині науки кримінального права та правозастосовчій діяльності у зв'язку з змінами, що були внесені до КК

України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до чинного законодавства, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.¹

Агресія росії створює реальну загрозу національній безпеці та територіальній цілісності нашої держави, забирає мільйони життів українців, завдає непоправної шкоди об'єктам інфраструктури. Як відповідь зі сторони законодавчого органу влади було прийнято рішення про необхідність удосконалення законодавчих механізмів врегулювання ситуації, яка склалася в рамках правового поля. Зміни торкнулись і Кримінального кодексу України, який виступає в якості соціального регулятора, співвідносячи суспільні відносини між державою і особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, шляхом визначення і законодавчого закріплення того, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які кримінально-правові наслідки тягне за собою їх вчинення.

Однак практика свідчить, що на сьогоднішній день існує ціла низка проблемних питань застосування деяких положень КК України у зв'язку із внесенням до нього змін та доповнень після 24 лютого 2022 року. Надалі окреслимо ті з них, які є найбільш обговорюваними та дискусійними:

- складнощі у застосуванні частини 8 ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність», оскільки законодавець «забув» вказати, які саме діяння повинні спричинити перелічені у ній наслідки (М. Хавронюк);

- послаблення кримінальної відповідальності за окремі прояви колабораційної діяльності, які раніше кваліфікувалися як державна зрада (внаслідок доповнення КК України ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» за окремі прояви державної зради кримінальну відповідальність пом'якшено) (А. Вознюк);²

- ігнорування факту наявності у КК України статті, яка вже передбачає кримінальну відповідальність за певне діяння, в результаті

¹ Про правовий режим воєнного стану : Закон України. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

² Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 308-317. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/69.pdf.

чого законодавець знову криміналізує його, застосовуючи ті самі або схожі формулювання і не виокремлюючи ознак, які дали б змогу чітко розмежувати відповідні кримінальні правопорушення (наприклад, передача матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора (ст. 111-2 КК України «Пособництво державі-агресору») та передача матеріальних ресурсів збройним формуванням держави-агресора (ч. 4 ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність»)) (М. Хавронюк, Ю. Орлов);

- невідповідність між назвою Розділу I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки», та видом кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 1, 2 ст. 111-1 КК України (колабораційна діяльність), що можуть бути визначені як кримінальні проступки. Звідси постає проблема щодо можливості розслідувати ці злочини органами СБУ, у структурі яких не створені підрозділи дізнання, що мають розслідувати кримінальні проступки. А створення окремого структурного підрозділу в СБУ заради розслідування всього лише однієї категорії кримінальних правопорушень видається недоцільним, навіть з економічної точки зору. Варто змінювати положення законодавства¹;

- посилення колізійності кримінального закону та надмірна (надлишкова) криміналізація (у зв'язку із включенням до КК України ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору») (О. Дудоров, Р. Мовчан);

- неадекватною є санкція ч. 1 ст. 111-1 КК України, що передбачає безальтернативне покарання у виді позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років. Як впливає зі здійсненого Ю. Орловим слідчої та судової практики, наявних у Єдиному державному реєстрі судових рішень вироків за колабораційну діяльність (ч.1 ст. 111-1 КК України), така санкція абсолютно не корелює з ознаками осіб злочинців, адже абсолютна більшість з них не відповідає ознакам службової особи, на момент притягнення до кримінальної відповідальності не мала жодного відношення до публічної служби²;

- порушення принципу пропорційності має місце стосовно зміненої ч. 4 ст. 68 КК – довічне позбавлення волі може бути застосоване за готування до злочину або замах на злочин, передбачений ст. 114-2 КК України «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». Але санкції цієї статті не передбачають покарання у виді довічного позбавлення волі навіть за закінчений злочин (М. Хавронюк);

¹ Орлов Ю. В., Прібиткова Н. О. Війна та кримінально-правова політика України : виклики та відповіді. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 42. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.04>

² Там само. С. 43. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.04>.

- складнощі при розмежуванні понять «зброя» та «озброєння» у контексті застосування ст. 114-2 КК України «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» (Р. Мовчан);

- ускладнення підстав притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння гуманітарною допомогою, благодійними пожертвами або безоплатною допомогою в результаті доповнення КК України ст. 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» (А. Вознюк). Крім того, науковці виявили ряд існуючих недоліків формулювання зазначеного кримінального правопорушення, зокрема: 1) невиправдано завищену мінімальну межу, яка дає підстави для притягнення до кримінальної відповідальності недоброчесних осіб; 2) мета даного кримінального правопорушення «отримання прибутку» є дискусійною, тому що таке словосполучення досі вживалося лише у контексті фактичних наслідків протиправної поведінки суб'єкта кримінального правопорушення (Г. Маляр);

- є певні застереження стосовно правильного застосування ст. 435-1 КК України «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю» диспозиція ч. 1 якої викладена наступним чином: «Образа честі і гідності, погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї». Як на сьогодні вже відомо РФ, як мінімум, використовує для агресії і територію, і технічні можливості Республіки Білорусь, а також не виключено втягування до воєнних дій на боці РФ і інших країн, тому дана стаття в такому випадку матиме обмежене застосування, якщо військовослужбовець України здійснюватиме заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії інших держав (О. Острогляд).

Окрім викладених обставин й досі проблематичним аспектом кримінального правозастосування лишається кваліфікація діянь осіб, які афілюють себе з так званими «ДНР» та «ЛНР». Практика оцінки діянь і оформлення правового статусу таких осіб різнилась. В низці випадків правозастосувачі йдуть тим шляхом, який описаний у попередній ситуації, тобто через оформлення статусу військовополоненого й передачі до відповідних таборів. В інших, і вельми численних, – через відмову від оформлення статусу військовополоненого на підставі усталеного підходу до кваліфікації участі у організаціях ДНР та ЛНР як участі у терористичних організаціях (ст. 258-3 КК України), рідше – як участі у незаконних збройних формуваннях (ч. 4 ст. 260 КК України). Зокрема, як наголошує

Ю. В. Орлов, на доцільності застосовувати виключно таку позицію наполягали респонденти з числа слідчих СБУ. З цього приводу висловимо декілька зауваг¹.

По-перше, кваліфікація участі у бойових (воєнізованих) підрозділах так званих «ДНР» та «ЛНР» як участі у терористичній організації є безпідставним. Мовно-текстуальні симулякри «ДНР» та «ЛНР» не є терористичними організаціями за визначенням, за сутністю. Це – плід контрреальних фантазій представників країни-агресора, результуюча – їх гри. Ми не маємо сприймати нав'язувані правила їх гри і вважати, що комбінація букв «ДНР» та «ЛНР» – онтологічна реальність. Відношення ж до цієї комбінації як до терористичних чи до незаконних збройних формувань є неадекватним, є результатом прийняття нав'язаних нам агресором правил гри, нав'язаної ним семантично-символічної реальності. Тим більше, що у широтах цієї ж реальності нещодавно сталися чергові шизополітичні зміни і симулякри «ДНР» та «ЛНР» були включені до складу російської федерації й перестали існувати як самостійно виокремлювані аббревіатури². Окрім того, що цим актом конституція згаданої країни цілком втратила значення відносно реального складника правової дійсності, в тому числі й у міжнародно значущому контексті (імовірно наблизивши ще на один крок остаточний розпад імперії), за усталеною в Україні правозастосовною логікою у антитерористичній парадигмі мав би відбутися злам. Однак на його заваді став Указ Президента України «Про нікчемність актів, що порушують суверенітет та територіальну цілісність України» від 04.10.2022 р. № 687/2022³.

Відтак, виходячи з положень цього Указу і усталеної антитерористичної практики, ми маємо продовжувати застосовувати норму ст. 258-3 КК України щодо затримуваних учасників воєнізованих, збройних підрозділів аббревіатур «ДНР» та «ЛНР», яких навіть у шизоїдній російсько-пропагандистській квазіреальності вже немає. Тобто ми продовжуємо тягнути «труп» хворобливої свідомості, залишаючи його у полі своєї правової системи. Давно вже пора його позбутися. І спосіб – дуже простий: змінити мислення, сприйняття й перебудуватися нарешті на логіку війни (знову нагадуємо про цю логіку). Це означає бути послідовним у правовій оцінці тимчасової окупації окремих території Донецької та Луганської областей не терористичними організаціями, а конкретно державою – російською федерацією. На окупованих територіях з метою управління ними створюються не терористичні організації, а окупаційні адміністрації. Називати останні можна як завгодно, але їх природа як окупаційних

¹ Орлов Ю. В., Прібиткова Н. О. Проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з війною, що документуються на деокупованих територіях України. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). С. 54. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.04>.

² Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. С. 86.

³ Про нікчемність актів, що порушують суверенітет та територіальну цілісність України : Указ Президента України від 04.10.2022 р. № 687/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/6872022-44289>.

адміністрацій лишається незмінною. Тому участь у збройних, воєнізованих та інших формуваннях, органах окупаційної адміністрації слід оцінювати або як державну зраду або як колабораційну діяльність за наявності до того підстав. Тим більше, що переважаючий контингент таких формувань й органів – громадяни України¹.

Крім того, багато науковців звертають увагу на те, що воєнний та надзвичайний стан, а також пов'язані з ними інші обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення, в законі про кримінальну відповідальність викладено по-різному: 1) «в умовах воєнного стану» (ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 435 КК); 2) «в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту» (ч. 2 ст. 113 КК); 3) «в умовах воєнного або надзвичайного стану» (ст. 114-2, ч. 4 ст. 185, ч. 4 ст. 186, ч. 4 ст. 187, ч. 4 ст. 189, ч. 4 ст. 191 КК); 4) «під час надзвичайного або воєнного стану» (ч. 3 ст. 201-2 КК); 5) «під час дії воєнного стану» (ч. 5 ст. 361 КК); 6) «в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» (ч. 4 ст. 402, ч. 3 ст. 403, ч. 4 ст. 404, ч. 4 ст. 405, ч. 5 ст. 407, ч. 4 ст. 408, ч. 4 ст. 409, ч. 4 ст. 410, ч. 4 ст. 411, ч. 3 ст. 413, ч. 3 ст. 418, ч. 3 ст. 419, ч. 3 ст. 420, ч. 3 ст. 421, ч. 4 ст. 425, ч. 4 ст. 426, ч. 5 ст. 426-1, ч. 3 ст. 428 КК)².

Із цього приводу В.О. Навроцький, аналізуючи доповнення переліку кваліфікуючих ознак крадіжки, грабежу, розбою, вимагання такою, як вчинення відповідних діянь «в умовах воєнного або надзвичайного стану» та порівнюючи її зі схожими обставинами, які обтяжують покарання – «з використанням умов воєнного стану...», слушно зауважує: «Навіщо заставляти розгадувати загадку чи «в умовах» чи «з використанням умов» – це одне й те ж саме чи таки ні? Активізація «шаленого принтера» часто веде не до вирішення проблем, а до породження нових»³.

Найбільшого розголосу набули зміни відносно переліку кримінальних правопорушень, до складів яких включено кваліфікуючі чи особливо кваліфікуючі ознаки, пов'язані з воєнним або надзвичайним станом. Дискусійним при цьому є питання як «принципу» відбору законодавцем таких правопорушень, так і взагалі доцільності цієї законодавчої ініціативи.

Судді Верховного Суду акцентують увагу на серйозній проблемі тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану». Збільшення кількості вироків з двозначного до чотиризначного числа неможливо пояснити інакше, ніж застосуванням ознаки «в умовах воєнного стану». Зважаючи на масштаб застосування тяжких покарань за крадіжку мимоволі це нагадує застосування «Закону про 5 колосків». Безумовно, разючою відмінністю

¹ Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. С. 87–88.

² Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 308-317. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/69.pdf.

³ Навроцький В. О. Виклики, що постали перед українським кримінальним правом з початком українсько-російської війни // Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (електронне видання) (Київ – Львів – Дніпро, 20 квіт. 2022 р.). С. 36–41.

сучасної судової практики є те, що в переважній більшості випадків, призначивши покарання у виді 5 років позбавлення волі і розуміючи його очевидну жорстокість, суди звільняють засуджених від його відбування з випробуванням.

Однак така практика застосування статті 75 КК України сама по собі є проблемою, оскільки спотворює мету інституту звільнення від відбування покарання», зазначили судді.¹

Питання системного тлумачення норм кримінального закону з урахуванням його мети і призначення, а також ролі Верховного Суду в цілому в забезпеченні належного функціонування судової системи для захисту від невинуватено диспропорційного і дискримінаційного використання інструментів карної політики свідчать про існування виключної правової проблеми, що є вкрай актуальною з огляду на суспільно-політичні процеси в державі розв'язання якої є необхідним для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.²

І хоча національне законодавство виправдано піддається корекційному впливу зважаючи на необхідність забезпечення інтересів країни, зокрема безпекової її складової правовими засобами. Однак, його недоліки у своїй сукупності можуть свідчити про невідповідність критерію «якість закону», і як наслідок, визнання його неконституційним.

Висновки. Законодавче забезпечення протидії злочинності потребує суттєвого оновлення через поширення негативних явищ і процесів, пов'язаних із військовою агресією з боку росії, що по суті є черговим викликом для всього нашого суспільства та передбачає формування державної політики з урахуванням правового режиму воєнного стану і пов'язаних із цим суспільних перетворень.

Системна трансформація кримінального законодавства України потребує врахування вимог виробленої роками кримінально-правової політики/курсу держави у поєднанні з неухильним дотриманням і правил, прийомів та засобів законодавчої техніки. Законодавча ініціатива повинна бути зваженою, ґрунтуватись на потребах захисту суспільних відносин від кримінально-протиправних посягань.

Питання пов'язані із адаптацією національного законодавства (в тому числі кримінального) до умов і викликів воєнного стану не втрачає своєї актуальності та потребує кримінологічного супроводу, посилення наукових розробок цієї проблематики в теоретичному вимірі.

¹ Масштаб застосування тяжких покарань за крадіжку мимоволі нагадує застосування «закону про 5 колосків», - судді ВС звернули увагу на проблему тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану». *Судово-юридична газета*. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/286264-masshtab-primeneniya-tyazhkih-nakazaniy-za-krazhu-neproizvolno-napominaet-primenenie-zakona-o-5-koloskakh-sudi-vs-obratili-vnimanie-na-problemu-tolkovaniya-priznaka-v-usloviyakh-voennogo-polozheniya>

² Про неправильність використання кваліфікуючої ознаки «вчинення злочину в умовах воєнного або надзвичайного стану» до всіх злочинів проти власності, без винятків, лише тому що вони вчинені в період війни (ВП ВС, справа № 722/594/22 від 25.05.2023р.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вознюк А.А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 308-317. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/69.pdf.
2. Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Ященко А. М. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне переміщення осіб в контексті збройного конфлікту: науковий аналіз законодавчих ініціатив. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 11-30. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.1.01>.
3. Масштаб застосування тяжких покарань за крадіжку мимоволі нагадує застосування «закону про 5 колосків», - судді ВС звернули увагу на проблему тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану» Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/286264-masshtab-primeneniya-tyazhkih-nakazaniy-za-krazhu-neproizvolno-napominaet-primenenie-zakona-o-5-koloskakh-sudi-vs-obratili-vnimanie-na-problemu-tolkovaniya-priznaka-v-usloviyakh-voennogo-polozheniya>
4. Навроцький В.О. Виклики, що постали перед українським кримінальним правом з початком українсько-російської війни // Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ – Львів – Дніпро, 20 квіт. 2022 р.). С. 36-41.
5. Орлов Ю. В. Злочини проти людяності в контексті збройного конфлікту в Україні: визначення, проблеми розмежування із суміжними складами злочинів. *Право і безпека*. 2023. № 1 (87). С. 99-112. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.09>
6. Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. 252 с.
7. Орлов Ю. В., Прібиткова Н. О. Війна та кримінально-правова політика України : виклики та відповіді. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 39-47. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.04>.
8. Орлов Ю. В., Прібиткова Н. О. Проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з війною, що документуються на деокупованих територіях України. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). С. 48-59. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.04>.
9. Про нікчемність актів, що порушують суверенітет та територіальну цілісність України : Указ Президента України від 04.10.2022 р. № 687/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/6872022-44289>.
10. Про неправильність використання кваліфікуючої ознаки «вчинення злочину в умовах воєнного або надзвичайного стану» до всіх

злочинів проти власності, без винятків, лише тому що вони вчинені в період війни (ВП ВС, справа № 722/594/22 від 25.05.2023р.).

11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Стаття надійшла до редакції 10.09.2023

Tatiana A. SHEVCHUK,

Ph.D in Law

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv Ukraine)

Yuliya V. SHVETS,

PhD in Law

(Lawyer, Kyiv, Ukraine)

SPECIFIC PROBLEMS OF CRIMINAL LAW REGULATION UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE IN THE CONTEXT OF RESTORATION OF LAW ORDER IN THE DEOCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE

In the conditions of martial law and repulsion of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, a critically important direction is to ensure a high level of regulatory and legal support for the activities of the subjects of combating crime in strict accordance with the tasks set within the framework of the legal policy of the state in its criminological and criminal law dimensions.

The legislator amended the Criminal Code of Ukraine after the introduction of the legal regime of martial law in Ukraine, to ensure the constitutional order, territorial integrity, peace, protection of fundamental human rights and freedoms, property, public order and public safety from criminally illegal encroachments by legal means. However, law enforcement practice shows some difficulties arising in connection with the application of new provisions of the law. It is summarized that the achievement of high quality of criminal law is possible only with the application of rules, techniques and means of legislative technique of its construction, the mandatory observance of which is the basis for preventing the imbalance of the system of the entire criminal legislation of Ukraine.

Keywords: *crime prevention, martial law, treason, occupation, de-occupied territories, legal regulation, criminological support.*